

Asia: VN/2434/2018

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta

Medialiitto kiittää oikeusministeriötä lausuntopyyntöstä. Liiton huomio kohdistuu ehdotetun ilmoittajien suojelua koskevan lain 23 §:ään ja erityisesti siinä säänneltävän tietojen julkistamisen ja tiedotusvälineiden lähdesuojan (16 §, laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä) väliseen suhteeseen. Liitto esittää näkemyksensä seuraavaa:

1. On olennaisen tärkeää, että nyt säädettävällä uudella lailla ei heikennetä oikeudellisesti eikä tosiasiallisesti tiedotusvälineiden lähdesuojaa.

Lähdesuoja on erottamaton osa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklassa turvattua sananvapauden suojaa (esim. ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu Goodwin vs. Yhdistynyt kuningaskunta, 27.3.1996 sekä Sanoma Uitgevers vs. Alankomaat 14.9.2010). Tehokas mahdollisuus saattaa epäkohtia julkiseen keskusteluun journalistisen harkinnan kautta palvelee jokaisen sananvapauteen sisältyvää oikeutta ottaa vastaan tietoa ja tukee demokratiassa välttämätöntä vapaata mielipiteenvaihtoa. Myös korkein oikeus on vastikään korostanut lähdesuojan merkitystä sananvapauden toteutumisessa avoimessa demokraattisessa yhteiskunnassa (KKO 2019:112 ja KKO 2021:19).

Sääntely, joka asettaa väärinkäytösten käsittelyn organisaation sisäisissä kanavissa henkilölle edullisemmaksi kuin niiden tuomisen julkisuuteen, sisältää väistämättä uhkia lähdesuojalle ja sananvapaudelle. Uhat seuraavat tässä tapauksessa suoraan direktiivin säännöksistä, mutta niitä

tulisi kansallisessa voimaansaattamisessa pyrkiä mahdollisuuksien mukaan supistamaan ja kompensoimaan. Lähtökohdaksi tulee ottaa, että nykyisiä säännöksiä lähdesuojasta sovelletaan muuttumattomina myös nyt säädettävän lain tultua voimaan.

2. Ehdotetun 23 §:n yksityiskohtaiset perustelut ovat hyvin suppeat. Luonnoksessa ei oteta lainkaan kantaa siihen, onko Suomessa voimassa pykälän 2 momentissa tarkoitettua kansallista lainsäädäntöä. Perusteluissa ei myöskään esitetä näkemystä siitä, mihin lopputulokseen 2 momentin soveltaminen ja siitä johtuva 1 momentin soveltamatta jättäminen ilmoittajan suojan osalta johtaisi. Tästä voidaan esittää kaksi keskenään päinvastaista tulkintaa: ilmoittaja joko ei saa tietoja julkistaessaan lainkaan uudessa laissa tarkoitettua suojaa tai ilmoittaja saa tätä suojaa aina myös siinä tapauksessa, kun julkistaa tietoja. Asia on täsmennettävä ennen hallituksen esityksen antamista.

Sitä, että 2 momentissa ei viitata suoraan mihinkään Suomessa tällä hetkellä voimassa olevaan säännökseen, voidaan tulkita lainsäätäjän ilmaukseksi siitä, ettei tällaista lainsäädäntöä tällä hetkellä ole. Direktiivin tarkoituksena lienee antaa tiedon julkistamista koskevien ehtojen osalta etusija jäsenvaltioiden kansallisille, nimenomaan ilmoittajan suojaa koskeville säännöksille, jollaisia Suomessa ei toistaiseksi ole saatettu voimaan. Mikäli tämä tulkinta on oikea, olisi selvyiden vuoksi syytä harkita 2 momentin säätämättä jättämistä.

Tiedotusvälineiden lähdesuoja tulee kaikissa tapauksissa pitää selkeästi erillisenä uuden lain tarkoittamasta ilmoittajan suojasta, vaikka jälkimmäisellä tosiasiallisesti luodaan lähdesuojan kanssa kilpaileva väylä ongelmien ja epäkohtien käsittelemiseksi. Asian käsittely lähdesuojan turvaamalla tavalla siten, ettei tiedotusvälineen edustaja paljasta ilmaisemiensa tietojen lähdeä ja ettei lähde muutenkaan tule tietoon, merkitsee lähtökohtaisesti sitä, ettei ilmoittajan suojele ole oikeudellisesti relevanttia. Tilanteissa, joissa median tietolähde kuitenkin syystä tai toisesta paljastuu, lainsäädännössä on tarjottava yksiselitteinen vastaus siihen, millä edellytyksillä tietolähteenä toiminut henkilö on oikeutettu ilmoittajan suojaan.

3. Muilta osin Medialiitto viittaa Elinkeinoelämän keskusliiton asiassa antamaan lausuntoon.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg

toimitusjohtaja

Mikko Hoikka

toimialajohtaja

Medialiitto on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö. Jäsenjärjestömmme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, RadioMedia, Suomen Kustannusyhdistys ja Uutismedian liitto. Yhdessä edustamme noin 650:tä yritystä uutismedian,

aikakausmedian, kirjojen ja oppimateriaalin kustantamisen sekä painamisen, radio- ja tv-toiminnan ja jakelun alueilla. Media-alan ja painoalan yritykset työllistävät Suomessa suoraan 22 000 henkilöä ja yritysten yhteenlaskettu liikevaihto on 3,7 miljardia euroa.

Erityisesti: 2 § Soveltamisala. Miten arvioitte esitettyä soveltamisalaa? Puuttuuko mielestänne jokin keskeinen lainsäädännön ala soveltamisalasta? Mikä? Perustelkaa mielipiteenne.

-

Erityisesti: Mikä laki mielestänne puuttuu soveltamisalasta?

-

2 luku Ilmoittajan suojelun yleiset edellytykset ja ilmoittaminen

-

Erityisesti: liittyykö toimintanne kannalta sisäisen ilmoituskanavan perustamisvelvollisuuteen ongelmia? Mitä? Perustelkaa mielipiteenne.

-

Erityisesti: liittyykö toimintanne kannalta ulkoisen ilmoituskanavan perustamisvelvollisuuteen ongelmia? Mitä? Perustelkaa mielipiteenne.

-

3 luku Sisäisiin ja ulkoisiin ilmoituksiin sovellettavat säännökset

-

Erityisesti: miten arvioisitte tietosuojaan liittyviä kysymyksiä (19 §:n salassapitovelvollisuus ja 20 §:n henkilötietojen käsittely)

-

4 luku Tietojen julkistaminen

Medialiiton lausunto (edellä) keskittyy tähän kysymykseen.

5 luku Suojelutoimenpiteet

-

Erityisesti: miten arvioisitte esitettyä suojelun tasoa, onko se riittävä? Perustelkaa mielipiteenne.

-

6 luku Seuraamukset

-

2. Esitysluonnoksen vaikutusten arviointi/yleiset kommentit

-

2.1 Millaisia vaikutuksia esitetyllä lailla ennakoitte olevan toimintanne?

-

2.2 Onko esityksessä tunnistettu toimintanne kannalta merkittävät vaikutukset? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

-

2.3 Ovatko yksityisen sektorin yrityksiin liittyvät vaikutukset tunnistettu riittävästi? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

-

2.4 Ovatko valtion viranomaisiin liittyvät vaikutukset tunnistettu riittävästi? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

-

2.5 Ovat kuntiin liittyvät vaikutukset tunnistettu riittävästi? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

-

3. Muut huomiot. Mahdolliset muut huomionne ehdotetusta sääntelystä ja esityksistä.

-

Hoikka Mikko
Medialiitto ry